

personaj la vedere (Lena), celelalte personaje, văzute prin geamul Biroului de informații, vor alcătui un al doilea plan, înfiripând un joc de umbre”. Din patru montări de până acum, nimeni n-a fost tentat de indicație. Jocul de umbre nu i-a stimulat. Dar parcă nici realitatea textului. La Teatrul Național București, unde se joacă cu titlul *Biroul informații eterne*, Mihai Manolescu distribuie o actriță înzestrată în rolul principal, Maria Teslaru, dar o pune să parcurgă kilometri între biroul ei și ghișeu, într-un spațiu lăbărtat, și aduce celelalte personaje la vedere, într-un joc trenant, îngroșat, fără relief. La Botoșani, unde s-a numit *Noaptea asta nu câștigă nimeni* (și pierde prepoziția „în”), Ion Ciubotaru a simțit nevoia să personifice lumea pestriță a gării cu cerșetori, aurolaci, prostituate, hoți de buzunare, ceea ce a făcut și Constantin Brehnescu la „Luceafărul” din Iași, înviorând-o cu muzică și dans. Nimic de reproșat, dar efectul e relativ. Anca Colțeanu, la Craiova, e mai aproape de teatralitatea umbrelor, întrupând și ea personaje într-un joc expresionist prin contrastul între trăirea lăuntrică a eroinei (Mirela Cioabă) și accentuarea ilar-caricaturală a celorlalte (Angel Rababoc, Adrian Andone, Mihai Arsene). Numai idila tinerei fiice cu un june e redată printr-o proiecție de umbre pe cadranul unui ceas imens suspendat în decor – imagine ingenios concepută de scenografa Lia Dogaru, cu o excepție: cușca eroinei. Concretizare vizuală a spațiului concentraționar în care ea se simte izolată, cușca afectează propriile ei trăiri, cu un ridicol impropriu. Coșmarul trăit aici, alimentat de aparițiile grotești care o împresoară, e minimalizat dramatic cu o soluție nici inspirată, nici estetică. Pe ideea „femeii din cușcă”, așa cum se intitulează și spectacolul, dar cușca e, în esență, o sugestie de interpretare, nu un semn vârat în ochi. Mirela Cioabă a fost cam stingherită acolo, ceilalți buni interpreți cam artificiali împrejur, și nici nota gravă care se insinuează, nici hazul presupus nu și-au găsit consistență în spectacolul văzut la premieră.

O „minuțioasă compoziție sonoră”, califica Mircea Ghițulescu piesa. O neîncredere în întruparea ipotetică a umbrelor și vocilor de către spectatori? Până una, alta, se pare că da. Ceea ce alimentează opinia că piesa e subțirică, inconsistentă. Fals. E un crâmpei realist de viață, care surprinde discret, la limita dramei, rezistența lăuntrică a unei femei. Ceva ce Tudor Arghezi spunea, definind teatrul, că e actorul pe scena goală și cuvântul. Și voci.

Teatrul Național Craiova – Femeia în cușcă de Mircea Radu Iacoban. Regia: Anca Maria Colțeanu. Decoruri: Lia Dogaru. Distribuția: Mirela Cioabă, Angel Rababoc, Adrian Andone, Mihai Arsene, Ion Colan, Raluca Păun, Maria Politic. Data premierei: 30 mai 2003.

Elisabeta POP

„Blaha Lujza”

Pentru publicul maghiar, numele artistei Blaha Lujza înseamnă foarte mult: cam ceea ce înseamnă pentru români numele Mariei Tănase. De altfel, am descoperit în biografiile celor două mari artiste multe lucruri comune. Și chiar în felul lor de-a fi, în modul cum s-au raportat, de-a lungul întregii vieți, la publicul lor, cum s-au aplecat la durerile și suferințele celor sărmani sau oropsiți de soartă, ale celor bolnavi, bătrâni sau „uitați de noroc”, cum a spus una dintre ele...

Actrița și cântăreața cu glas de aur, denumită pe drept privighetoarea națiunii maghiare, *Blaha Lujza* (1850–1926) l-a inspirat pe dramaturgul Kerényi Ferenc

care a reușit un reușit scenariu-piesă – un adevărat periplu prin viața particulară și cea artistică a *Lujzei*. A jucat de mică, fiind fiica unor artiști, s-a căsătorit foarte tânără cu un dirijor cunoscut în epocă (Soldos Sandor) care, precum Pygmalion, a format-o și a modelat-o, îndrumându-o spre studiu. Dragostea pentru muzica populară, pentru oamenii simpli pe care-i frecventa curent însă nu i-au fost insufflate de nimeni, se pare că s-a născut cu ea. A fost o femeie curajoasă, veselă, optimistă, fermecătoare. Cei din preajma ei au iubit-o și i-au rămas prieteni până la moarte.

Artistă desăvârșită, ea a interpretat numeroase roluri de operetă, operă, proză, a cântat mult și pe scenele mici de la sate, neuitându-și nici când a ajuns celebră publicul ei entuziast și cald din tinerețe. Să amintim în treacăt doar câteva dintre spectacolele cărora le-a dat strălucirea numelui ei: pe scenele de la Debrețin, Győr, Budapesta, Viena și... Oradea. Și desigur, pe multe altele: *Studentul cerșetor* de Millöcker, *Frumoasa Galateea* și *Boccaccio* de Suppé (care a și invitat-o la Viena, apreciind-o în cel mai înalt grad); a cântat în *Norma* de Puccini și în *Faust* de Gounod, a jucat în spectacole cu piese de Moricz Zsigmont, Szigligeti, Shakespeare. A făcut un rol memorabil în *Clopotele din Corneville* de Planquette. A cântat în fața împăratului Franz Joseph, iar pentru regina Elisabeta a Austriei, unul dintre cântecele interpretate de ea a devenit preferat.

Actrița Márton Erzsébet, îndrumată de fostul ei profesor (unul dintre ei) regizorul Kovács Levente și secundată de câțiva colegi inimoși, capabili să interpreteze mai multe roluri, aduce, pe o scenă bine construită în foaierea de sus al teatrului (scenografia a fost gândită de Meleg Vilmos), secvențe din viața intimă și artistică a *Lujzei Blaha*. Frumoasă încă la vârsta deplinei maturități, sensibilă și elegantă, *Lujza*-Erzsébet – vocea ei este surprinzător de limpede și de armonioasă – își evocă etapele vieții, lăsând loc în prim plan muzicii. Costumele ei (autoarea Florina Bellinda Birea) nu sunt doar frumoase, ci aduc, prin croială și culori, parfumul toaletelor speciale cu care, se știe, se îmbrăca artista.

Márton Erzsébet este caldă, plăcută, fină, „dulce” – așa s-a scris despre Blaha – are distincție și e convingătoare de la prima până la ultima scenă. Publicul

MÁRTON Erzsébet

murmură cu ea șlagărele binecunoscute. Nu e puțin. Evocarea ei a fost, se vede, pe gustul marelui public, cel ce știe foarte multe despre ilustra artistă.

Am apreciat cum se cuvine contribuția celor trei actori care au fost personajele din biografia actriței: *mama* (Bathó Ida – sobră, cooperantă, grijulie – un chip blând și înțeleghător); Meleg Vilmos și Kiss Csaba având și ei numeroase apariții, schimbând rapid costume, sau doar elemente de costum, recuzita. O fac profesionist și cu vădită plăcere a jocului. Foarte importantă: muzica ce inundă continuu scena (Rézműves Zoltán).

Un spectacol-evocare de care, se vede, publicul maghiar din Oradea avea nevoie.

Teatrul de Stat Oradea, Trupa Szigligeti – Blaha Lujza, privighetoarea națiunii de Kerényi Ferenc. Regia: Kovács Levente. Costume: Florina Bellinda Birea. Conducerea muzicală: Rézműves Zoltán. Cu: F. Márton Erzsébet, Bathó Ida, Meleg Vilmos, Kiss Csaba.

Freud și destinul unei Europe unite

Cunoscutul scriitor maghiar Hubay Miklós (născut la Oradea), ale cărui piese excepționale se joacă relativ rar – poate datorită dificultății de a transpune scenic problematica lor filosofică – este, iată, prezent în repertoriul Teatrului de Stat Oradea. *Cele trei nopți ale unei iubiri* – una dintre cele mai frumoase piese despre dragoste și război din toată literatura estică – a oferit, acum mai mulți ani, actorilor români orădeni un spectacol fascinant și ocazia întâlnirii cu autorul, o personalitate nu mai puțin fascinantă.

Freud constituie pentru Hubay prilejul unei meditații adânci despre destinul posibil al unei Europe Unite – visul contemporanilor noștri – în condițiile unui alt destin al Imperiului Austro-Ungar. Destrămarea lui, crede scriitorul, așa cum s-a produs ea, ar fi fost un mare rău al secolului XIX și al începutului celui de-al XX-lea, deoarece, spune el, citat copios de regizor – nu fără o undă ironică sau polemică – conglomeratul de nații din Imperiu, alăturarea atâtor alte culturi era o globalizare *avant la lettre* de bun augur pentru o viitoare Europă Unită. Prin urmare, discutabile sau ba, aceste gânduri, aceste idei, aceste visuri, dacă vreți, ale celui mai mare... visător sau ghicitor de vise, a constituit pentru dramaturg un fericit prilej de a vorbi publicului, care ar fi dornic să-l asculte, despre soarta unui Imperiu, pe de o parte, iar pe de alta, despre chiar soarta lui Freud, genialul doctor urmărit, hăituit de mâna lungă a fascismului. În fond, Hubay vorbește – prin intermediul personajelor, abil amestecate, din viața reală a lui *Freud* cu cele... istorice, din visele lui – cu Împăratul Franz Joseph, cu metresa acestuia, cu fetele, cu amantele, cu fiii...

În viața reală a tălmăcitorului de vise trăiesc cu spaima zilei de mâine fiica acestuia, hotărâtă să facă totul pentru a-l scoate pe tatăl ei din țară și a-l duce la Londra (ceea ce și reușește) și cele patru surori ale doctorului, atente, tandre, dar speriate de moarte și incapabile să se salveze (ele au murit în lagăr).

Istoria pare a fi, în viziunea, să recunoaștem, nu prea optimistă a scriitorului, un lung șir de nedreptăți, de agresiuni, un spațiu prea adesea ostil individului și libertății.

Foarte bună ideea regizorului Pinczés István (din Ungaria) a unui decor care are forma unui triunghi plan înclinat – impunând o mișcare specială actorilor – cu vârful în sus, acolo sus, spune el, aflându-se *Regele, Împăratul, Curtea*. De fapt, aceste personaje ies nu din capul lui *Freud*, așezat pe celebra canapea